

MOTORSAGSKOLEN

Del 4

Riktig daglig vedlikehold gir topp arbeidsglede

Det finnes sikkert ting i verden som er verre enn ei motorsag som ikke går skikkelig eller et sagkjede som er fyllt feil, men jammen skal du lete litt for å finne det. Noen få minutters riktig forarbeid, og arbeidsgleden i skogen øker drastisk. Det samme gjør tømmer- eller vedhaugen når arbeidsdagen er over.

Tekst og foto: Roar Ree Kirkevold

Bjørn Arve Øvereng har svært god bakgrunn i skogsarbeid.

Så langt under hoftebeinet skal ryddesagen festes.

Bjørn Arve Øvereng vil ha luftfilter som er lett å rense og som holder lenge.

Sett universalnøkkelen i stokken så får du støtte til filingen.

Du skal file lett over alle tennene slik at de blir så skarpe at du kan høvle av et tynt lag av neglen din med dem.

En rimelig mal gir enklere og riktigere filing. Utfordringen ligger i å ikke file for dypt i tanna.

I motorsagskolens siste del, møter du Aktiv skogsinstruktør Bjørn Arve Øvereng fra Nord-Trøndelag. Han har vært profesjonell skogsarbeider i 20 år og holder årlig 30 - 40 kurs for Skogkurs. Det har han holdt på med i 34 år.

Nå arbeider han på tredje perioden i et stort skogs-pådriverprosjekt i Namdalen. Du får altså lære daglig vedlikehold av en av landets dyktigste fagfolk på området.

Han har testet Stihl 251 motorsag (se testen til slutt i denne saken).

BRUKER DU SAG JEVNLIK, så lønner det seg å lage rutiner for vedlikeholdet. Gjør dem enkle, og ta deg noen minutter etter at arbeidsdagen er over. Da står alt klar til neste økt.

– Vi begynner med det som kanskje er viktigst, sier Bjørn Arve, nemlig skjærestyret (kjede og sverd).

Klarer du å bruke motorsaga en hel arbeidsdag uten å skjære borti noe annet enn treverk, skal det holde med to skarpfilinger. Kjenner du at saga blir sløv, er det for sent.

Kjøp deg en enkel filmal til rundt hundrelappen. Heng den på fila, og bruk den alltid.

HVER TANN BESTÅR AV en metall-legering som egentlig er ganske bløt. Det er det vi filer bort. Oppå tanna er det et lag med krom. Dette kromlaget er så tynt som et sigarettpapir, men også svært sterkt.

– Det er dette som skjærer i trefibrene, sier han. Hvis du har skåret i treverk som inneholder leire, for eksempel i barken, kan du relativt fort slipe ned kromlaget. Ser du at det er grå striper oppå tennene, tyder det på at kromlaget faktisk er borte. Resultatet er at kjedet blir sløvt omtrent med en gang du starter å bruke det etter filingen. Kast kjedet hvis det har skjedd, er Øverengs klare råd. Folk kaster for få kjeder. Det koster et par hundre kroner, så din tid er mye mer verd. Er du i tvil, så kast det!

SKJÆRER KJEDET SKJEVT i veden gjelder det samme. Det kan komme av at du har skåret borti noe som har ødelagt alle tennene på den ene siden.

– Du kan forsøke å file opp, for det gjør ikke noe om du filer mer på den ene enn den andre siden, men blir det ikke bra, så kast kjedet!

Noen ganger skjærer du i stein, bokstavelig talt. Det er ikke til å unngå. Da må du file ned de tennene som er skadet. Det skal ikke være noen synlige skader igjen å se. To, tre tenner etter hverandre er greit, men slike skader gir fort økt vibrasjon i saga. Igjen lønner det seg å vurdere om du skal bytte kjede.

Instruktør Bjørn Arve Øvereng har lang erfaring i vedlikehold av motorsager.

DEN STØRSTE FEILEN

ved filing er at du filer for lavt ned i tanna. Da får du et langt overheng der kromlaget er (øverst). Dette blir sårbart for skader.

– Rådet er meget enkelt, sier Bjørn Arve: Kjøp deg en enkel filmal til rundt hundrelappen. Heng den på fila, og bruk den alltid.

– Selv proffene bruker mal, smiler han. Det er ikke pinglete.

VET DU HVA EN RYTTER ER? Det er den andre delen av selve tanna på kjedet. Tennene blir lavere og smalere bakover.

Slik må de være for at ikke kjedet skal kile seg fast i treverket (samme effekt som å vike et sagblad). Rytterne skal sikre at sagkjedet ikke hogger i veden, men går jevnt og trygt. Et sagkjede som hogger, særlig når du setter inn sverdet i veden for å ta felleskåret i forbindelse med feltingen, er farlig. Derfor er rytterne avgjørende.

Bruk en flatfil og fil dem ukentlig, og særlig når kjedet er filt mer enn halvveis ned.

– Mange forteller at de drar tre lette strøk over rytterne. Det blir feil, hevder Bjørn Arve.

– La gå at rytterne da blir filt likt ned, men de skal files i forhold til tanna, ikke hverandre.

Også her er løsningen enkel: Bruk mal! Den lille malen vi snakket om (se bilde) har også en mal for filing av rytterne.

SVERDET ER ET KAPITTEL FOR SEG. Det har et spor som kjedet går i, og en trinse ytterst.

Sporet først: De fleste sager nå har 1,3 millimeters bredde på dette sporet.

– Jeg er såpass gammel at jeg foretrekker de sverdene som har 1,5 millimeters spor, innrømmer Bjørn Arve. – Det gir sterkere kjede, synes jeg.

En gang i uken (etter 35 – 40 arbeidstimer), bør du snu

sverdet. Opp ned, rett og slett. Det har med slitasjen å gjøre. Snur du sverdet, slites det jevnt. Bruk en flatfil og puss av eventuelle grader i forbindelse med sporet på sverdet. Enkelt og greit.

KJEDET MÅ VÆRE PASSE STRAMT. – Det går i 80 kilometer i timen, forteller Øvereng. – Derfor er det avgjørende at det ligger helt inntil sverdet hele veien rundt, også under. Hvis du dunker borti kjedet under, skal det ikke komme et klikk. Da er det for slakt.

For å sjekke om det er for stramt, så dra i kjedet med en hånd. Du skal klare å trekke det rundt uten store utfordringer. Pass alltid på å trekke det med skjæretningen. Motsatt vei, gjør lett kål på huden på fingrene.

– Husk at tennene er sylskarpe, advarer han. Det blir fort groper i tommelen og stopp i arbeidet.

Nye kjeder må kjøres inn. Legg sverdet på siden og hell på litt kjedeolje. Kjør kjedet forsiktig til det er sausset inn av oljen. Etterstram ofte den første dagen. Skjær gjerne litt lett ved aller først.

EN GANG I UKEN bør du også rense luftfilteret. Ta det av og legg det i varmt vann hvor du har løst opp en tablett oppvasksåpe til oppvaskmaskinen.

Den er sterk og løser opp alt fett i løpet av et par minutter. Skyll godt i rent vann før du tørker det, og sett det på. Du kan også bruke trykkluft, men ikke for nær med pistolen. Luften kan inneholde urenheter som «skyter» hull i filteret.

Blås også rene rillene på sylindere. Begynner det først å gro igjen her, så kan saga fort skjære seg.

– **HOLD DEG TIL ÉN TYPE** ferdigblandet bensin, hevder Bjørn Arve. – Flere motorsagleverandører krever det for å stå ved sin garanti. Faktisk er motorsager noen vandedyr, smiler han.

– Bruk kun faghandlere, ikke byggevarefirmaer eller billigkjeder, for de har ikke nok kunnskap. Ta gjerne med saga når du skal kjøpe kjeder og sverd.

– Et ekstra tips når du skal kjøpe ny sag. Driver du kun med lett, sporadisk vedhogging, så vurder å kjøpe en proff innbyttesag fremfor en ny amatorsag. Ofte får du mye mer for pengene da, foreslår han.

– **TO ORD OM RYDDESAGER**, sier Bjørn Arve. – Fordi avstanden mellom skjærestyret og motoren er mye lengre, er det daglige vedlikeholdet enklere. Fil sagbladet etter anvisning fra faghandleren. Kjøp skjærestyr etter bruken, og husk alltid å ha med en ekstra låsemutter. Den blir nemlig slitt veldig fort.

Bruk litt penger på en god sele, og still den inn til akkurat din kropp. Slipper du saga, skal ikke skjæreapparatet deise i bakken. Balanse er viktig.

ET SISTE TIPS fra instruktøren: Du skal slite ut tre til fire rundfiler og én flatfil per kjede. Dårlige filer kan ødelegge humøret på rekordtid.

– For, avslutter Bjørn Arve Øvereng, det er en klar sammenheng mellom godt verktøy og arbeidsglede. Et godt filt kjede, gjør at du blir glad og arbeider sikrere.

” Ta gjerne med saga når du skal kjøpe kjeder og sverd. “